

MARIE BAREŠOVÁ – KATEŘINA CHROMKOVÁ / 5. 9. 2018

Nebyl den, kdy bych nerada šla do práce. Rozhovor s filmovou laborantkou Františkou Chromkovou

Františka Chromková, za svobodna Hutěčková, se narodila v roce 1939 ve Zlíně. V roce 1957 nastoupila do pozitivní úpravní zlínských filmových laboratoří.

S výjimkou přestávek na mateřskou dovolenou tam pracovala třicet čtyři let až do svého odchodu do penze. Rozhovor s bývalou laborantkou ukazuje dobovou praxi zpracovávání filmů v jednom ze dvou závodů československých filmových laboratoří.

Já o vás s nadsázkou můžu na úvod říct, že jste se do filmových laboratoří dostala díky atletice.

Ve čtrnácti jsem nastoupila do čtvrté měšťanky, a protože jsem vždycky vynikala v tělocviku, jedna spolužačka mi řekla o sportovní škole. Přihlásila jsem se tam a začala chodit na tréninky. To bylo bezvadné, hrozně se mi to líbilo. Po měšťance jsem chtěla jít na zdravotní školu, ale protože bych dělala na směny a nemohla bych chodit trénovat, šla jsem v padesátém pátém dělat zkoušky na gymnázium. V tom roce byla první celostátní spartakiáda a já jsem na ni jela jako členka atletického výběru na sportovní hry mládeže. S kamarádkou jsme obě šly na skok daleký. Vůbec jsme se na tom stadióně neorientovaly a nemohly jsme nic najít. Najednou jsem slyšela svoje jméno. Honem jsem se oblekla, obula, ani jsem se nerozcvičila, rozběhla se a hop. Skočila jsem československý rekord. Potom byl o mně v novinách článek: „Franťa se rozbíhá a už letí vzduchem, tretry rozstříkují písek doskočiště daleko za praporkem označujícím dosavadní československý rekord dorostenek.“ Za rekord jsem dostala tretry a diplom. Pak už jsem byla vedená na Státním výboru pro tělesnou výchovu a

sport jako dorostenecká reprezentantka. Skok daleký a sprinty jsem dělala, sprint stovku a čtyřikrát sto metrů. Já jsem měla strašně rychlý start, bleskový, takže mě vždycky ve štafetě dali na první úsek. Jezdila jsem na závody do NDR, Polska, Rumunska a Sovětského svazu. V šuplíku mám schované medaile. Tak jsem to mládí měla krásné, nejkrásnější roky na stadióně s kamarádama. Sedm roků jsem dělala atletiku, až než jsem se vdala.

Sportovní hry mládeže Gottwaldov, dnešní Zlín (1955)

Jak jste získala místo ve filmových laboratořích?

Po maturitě jsem se dál nehlásila, protože jsem věděla, že by mě nikde nevzali. Rodiče totiž měli takové menší hospodářství a nechtěli vstoupit do JZD. Tatínek to nechtěl podepsat. Takže jsme jako děti měli problém dostat se na školu i do zaměstnání. Odmaturovala jsem v červnu padesát šest a půl roku jsem byla bez práce. Nikde mě

nechtěli vzít. Ale shodou okolností byl naším sportovním vedoucím Jiří Ajgl a ten se znal s Vladimírem Zahradníčkem, který taky běhával a v té době dělal vedoucího laboratoří na Kudlově. Šla jsem se mu představit, ale zrovna neměli žádné volné místo. Každý měsíc jsem tam od července do prosince chodila. A nakonec mě 16. prosince 1957 vzal. Fakt je, že do té práce do ateliérů se málokdo dostal, že to bylo asi dost po známosti. No ale tož to bylo pro mě jediné štěstí. Jenže jsem zase byla prakticky každý měsíc, někdy aj dvakrát, na koberečku u pana ředitele Jana Plesníka, že tatínek nepodepsal přihlášku do JZD. Z obce tlačili, že mě mají propustit, tak abych přesvědčila rodiče k podpisu. Když už potom hrozilo, že nás všechny vyhodí z práce, tak šel tatínek 9. května, vybral si takové datum, a jako poslední podepsal. Tým pádem jsme my měli pokoj.

Jak vypadaly vaše první dny po nástupu do práce?

Když jsem tam přišla, tak jsem o filmu nevěděla vlastně vůbec nic. První den jsem dostala kolečko filmu, sedla jsem ke stolu a mosela jsem se naučit přetáčet film, abych ho měla krásně natočený, aby mi neutíkal nikde po zemi. Až jsem se to stometrové kolečko naučila přetáčet, tak mi paní vedoucí dala nůžky, rukavičky, žiletku a lepidlo. Lepička byla na stole. Rozstříhala mi film a učila mě lepeničky: rozstříhnout z jedné strany na dělení, přesně na čárce, z druhé strany dva milimetry před dělením, z jedné strany oškrábat lesk a z druhé strany emulzi, dát do lepičky, natřít a oškrábat pěkně. Nesmělo se to přeškrábat nebo nedoškrábat. Než jsem ten grif získala, tak to chvíli trvalo. Lepenička dva milimetry mosela držet tak, že když paní vedoucí přišla a začala s tým hýbat a všelijak tahat, tak se to nesmělo rozlepit. Pár dní jsem se to učila a potom už se se mnou nikdo nebavil. Nachystali mi na stůl hromadu a už jsem mosela pracovat. Stoly byly dřevěné a byla tam taková lehká klučka, že jsme to moseli roztočit prostě tak s citem, aby ten film neutekl. Později jsme měli stoly kovové, motorové. To už bylo lepší, protože tam jsme pedálem přidávali a ubírali rychlosti, to bylo perfektní. Bylo nás tam víc mladých děvčat svobodných, no tak jsme mosely chodit dva roky do závodní školy práce a pak jsme dělaly učňovské zkoušky. Čili já su vlastně vyučená filmový laborant.

Na jaké pozici jste v laboratořích pracovala?

Byla jsem zařazená v pozitivní úpravně, kde se film připravoval na promítání do kin. Postupovalo se od výdeje materiálu, přes archiv, čistící oddělení, kopírnu, volání, projekci a na konci byla úpravna. Pro kontrolu byla nejdůležitější projekce. Tam bylo pět promítacích kabin, v každé seděla kontrolorka. Buď byl film celý dobrý a mohl jít do pozitivní úpravny, nebo tam byly chyby, které se zapsaly, a my jsme to zpracovali tak, aby se to dokopírovalo a aby to bylo celé dobré.

Dělali jsme tam pětaticítkové, ale hlavně dvaatřicítkové filmy. To se pás rozřezal na dva šestnáctimilimetrové filmy a natočil se na cívky. Většinou to byly krátké filmy, večerníčky nebo týdeníky. Vesměs to bylo tak na deset kopií, celovečerní filmy byly vždycky dvě kopie, protože to byl jeden kotouč, který se rozřezal na těch šestnáct milimetrů. V pondělí se dělaly týdeníky, dopoledne musely být všechny vyexpedované, aby se mohly večer promítat. Filmy se posílaly do rozděloven v Praze a Bratislavě, nebo na Ministerstvo národní obrany. Pro armádu třeba jsme dělali *Bojová technika kapitalistických armád* nebo *Tank T-32*. Na zpracování nám nosili i to, co se točilo na ateliérech. Kromě toho jsme dělali i osmimilimetrové filmy, Krtečky a takové. To se dělalo v pětaticítkce a pak se to rozřezávalo na čtyři malinké pásy. Ty se pak skládaly do takových pěkných celuloidových krabiček a popisovaly.

Krabici s popiskou Bojová technika kapitalistických armád dnes Františka Chromková používá na skladování koření

Jak jste film obvykle upravovala?

V pozitivní úpravě jsme museli film dokončit tak, aby byl připravený k expedici. Celovečerní film byl třeba z deseti koleček a my jsme to museli rozpočítat tak, aby se vešel na dvě velké šestistovkové cívky. Na konci byl tak metr a půl blanku, my jsme říkali šráky. Pokud pak při kontrole třeba něco zadrhlo v rukavici, tak jsme to vystřihli a kontrolorka v projekci rozhodla, jestli se to dá použít, nebo je potřeba nějaká oprava. Během provozu mohly vzniknout různé chyby a kontrolorka pak do toho pásu vložila papírek, kam napsala třeba, že je tam zkopírovaný chlup. Byly tři druhy oprav: buď od začátku po papírek, nebo od papírku do konce anebo mezi papírkama. Nejjednodušší oprava byla od začátku po papírek. Změřila jsem materiál plus tři metry, napsala jsem od začátku po papírek padesát dva metrů oprava, hotovo. Když bylo od papírku do konce, tak jsme změřili zas konec a vyšlo nám, kolik se pojede blanku. To v kopírně jeli na prázdno, až od toho papírku to pustili a zkopírovali konec. A mezi

papírkama jsme si museli přesně určit tu smet' nebo rýhu zakopírovanou. Když byla nějaká slabučká rýha, tak se to třeba dalo zaprat, ono se to tak trošku zatáhlo, ale když byla velká rýha, tak jsem napsala oprava.

Šráky se nechaly pro operátéra a na start se nalepil žlutý blank u černobílé kopie nebo zelený u barevné. Na začátku se napsal název filmu, jazyková verze nebo titulky. Černou tuší jsme to popisovali. Pěkně tiskacím nebo psacím, jakési pera jsme měli. Takhle upravené se to odneslo k řezání, kde se změřila metráž, aby se podle toho expedovaly všechny kopie. Když jsme měli třicet dva milimetrů, tak se to rozřízlo na půlku. Z třiceti pěti milimetrů se to rozřezalo na šestnáct a tři milimetry šly do koša. Rozřezané to šlo do expedice, kde se nalepily krabičky, zkontrolovala objednávka a už to šlo.

Někdy jsem musela dvě objednávky vytáhnout a dát je dohromady, prostě ze dvou udělat jednu dobrou. Dávala jsem si tam lístečky, abych se v tom vyznala. A já jsem se v tom vyžívala aj, prostě jsem to dělala ráda. Když jsem někdy měla kopii, kde byl jen jeden pás dobrý, tak jsem si to kolečko schovala a popsala. Potom když přišla oprava, tak jsem třeba těch pár metrů schovaných mohla použít do úplně inší objednávky. Sice ona byla třeba hnědá a ten konec byl třeba do zelena, to taky by nemělo být, no ale tož půjdeš do kina a poznáš to? Když se to bude promítat, budeš soustředěná na děj a vůbec ti nenapadne, žeš to měla nahnědo a teď ti to před koncem skočí do zelena? Takže tak jsme to aj čarovali všelijak, že se to dalo použít. Jenom hlavně aby to bylo dobré, aby to dobře mluvilo, aby byl dobrý zvuk, aby tam nebyla žádná smet', žádná rýha a nic jiného.

Františka Chromková (třetí zprava) s kolegyněmi ze směny z pozitivní úpravy (druhá polovina šedesátých let)

Měli jste hodně práce?

Moseli jsme psát plánky, kolik metrů se dělalo. Když byla jenom úprava, tak to se frčelo, to jsem toho vždycky měla plný stůl a ještě byly cívky aj všude na zemi a pod stolkem. Ale když to byla nějaká komplikovaná práce a mosela jsem si s tím pohrát, tak jsem opravdu dělala něco třeba aj půl směny. Já mám ráda, když mi naloží moc práce a když to odsýpá, prostě to mosí frčet.

Když jsem tam přišla jako mladá, tož tenkrát tam bylo tolik práce, že jsme chodili i na noc někdy. Třeba se řeklo: „Dneska to musí všecko odejít, kdybyste tu měli být do rána.“ To si vzpomínám, že jsem volala dóm, ať mi donesou něco na jídlo, že mosíme byt v práci aj v noci. Šofér kolikrát jel z laboratoří rovnou na nádraží, aby se všecko stihlo poslat. Když jsem nastoupila, tak se ještě i letadlem posílalo, protože to moselo třeba ten den být v Praze.

Vzpomenete si na zpracování konkrétního filmu, který se třeba ve Zlíně i natáčel?

Vzpomínám si, když Zeman natáčel Barona Prášila, tak to se natáčelo na lúčkách u kudlovského hřiště. Janu Brejchovou jsme kolikrát namalovanou viděli v kantýně. Tož to jsme na ňu kukali vždycky. Nebo Kopecký si šel třeba zakouřit nebo sednout do jídelny, tož tak jsme je viděli přímo v těch kostýmech. Anebo jsme šli z práce a zrovna točili tam na té vrchovici, tak jsme moseli stát a čekat. Až dotočili záběr, tak nás pustili.

V té době jsem asi dva roky pracovala v negativní úpravně. Tam se moselo dávat daleko větší pozor. V pozitivní úpravně, když kontrolorka nechtěla psát opravu kvůli třeba dvěma metrom, tak ty záběry prostě vystříhla. Vyhodila z toho třeba aj pět metrů. A vůbec se to nepoznalo. Tak jsme tam čarovali všelijak. V té negativní úpravně to nešlo, tam musí sedět okýnko na okýnko. Všecko pěkně punktum, na start a všecko musí sedět. A v tom roce, když se točil *Baron Prášil*, tak několik dílů originál negativu jsem lepila já. To vždycky, když vidím, říkám si: „Aha, tak to je moje dílo.“

Co jste měla na starosti v negativní úpravně?

Místo pozitivů jsem lepila negativy. Kolikrát přišli kopírníci, že se jim něco zesalátilo, byla třeba natržená dírečka perforační a negativ se rozškubl. Donesli to na stůl a měla jsem to spravit. Když to bylo málo, tak se to moselo dát do lepičky, vzít kúsek čirého blanku, obkreslit si to žiletkou, vystříhnout, oškrábat lesk a emulzi. Natřela jsem to a takový flastr se tam vložil a moselo to držet. Když to bylo moc, tak se to moselo vystříhnout a vsadit blank. Když to třeba někdy v kině skočí a je tam náraz černé, to je blank vsazený v negativu. V pozitivu se to může vystříhnout, aby šel obraz na obraz, ale v negativu ne, tam už by potom neseděl obraz se zvukem. Tož tam to bylo takové zajímavé v té negativní, taková složitá práce.

Negativní úpravna (1962)

Bavila vás práce v laboratořích?

Tož celkem jsem tam pracovala třicet čtyři roků. A ani jeden den bych nemohla říct, že jsem šla nerada do práce. Opravdu se nestalo, kolikrát jsem si nad tím uvažovala, že bych nerada šla do práce. Celý život mě to těšilo. Jednak mě ta práce bavila a jednak aj ten kolektiv byl tak dobrý. Každému se tam líbilo, ať tam byl kdokoliv, tak každý řekne: „Bylo tam dobře.“ To je vzácné, když tak se sejde parta lidí, kteří si rozumí a kteří si vyjdú vstříc. Pěkná práca to byla, opravdu. Kdybych byla mladá, zas bych tam šla.

Kdy jste v laboratořích skončila?

Já jsem měla jít do důchodu v padesáti třech letech, ale šla jsem v jednapadesáti, protože ateliéry tenkrát končily. Přišli za mnou, jestli bych nechtěla jít o dva roky dřív. Byla jsem asi dva roky doma a pak jsem ještě nastoupila ve Zlíně do Velkého kina na zkrácený úvazek jako uklízečka. Nakonec jsem tam pracovala osmnáct roků! Když jsem tam poprvé přišla do promítací kabiny, byly v koutku naskládáné do výšky krabice

dvěstěčtyřicítka a malé stovčacítka. Nedalo mi to a jednu po druhé jsem pěkně vzala. Štítky nalepené, to bylo od nás. Vytáhla jsem pěkně film, podívala se na blank a říkám: „Á, toto dělala paní Doležalová.“ Víte, že jsem našla aj svůj film, který jsem aj já upravovala? No, popsané mým písmem. A tak mi to dělalo dobře u srdce, když jsem si řekla, že ten blank tam je pořád nalepený tolik roků a nikdo to neoškubal. Takový dobrý pocit po těch letech, že to nebylo všechno marné.

Zvukový záznam needitovaného rozhovoru a jeho transkript jsou badatelům k dispozici ve Sbírce zvukových záznamů NFA.